

Tekenen in de Tijd 194

9-15 april 2023

Dit jaar deden de rooms-katholieken officieel mee met de traditionele Paasjubel op het Utrechtse Domplein. Volgens Erik Borgman deed de kerk daar wat zij bij uitstek moet doen: mensen aanspreken in hun onvermogen tot ongelof en zich neer te leggen bij vermeend voldongen feiten.

Vijfhonderd mensen stonden er naar verluidt bij zonsopgang op het plein tussen de Domtoren en de Domkerk in Utrecht voor de Paasjubel. Het is een lange traditie in onze stad, die regelmatig nieuw en fris leven wordt ingeblazen. Dit jaar was voor het eerst ook de rooms-katholieke Sint-Martinusparochie bij de organisatie betrokken. Vanuit het Huis van Dominicus coördineerde Hermen van Dorp het evenement. Ik was er zelf niet bij – ik moest later die ochtend voorgaan in een andere Paasviering – maar op de website van DUIC, afkorting van De Utrechtse Internet Courant, stond dezelfde dag al een verslag (zie <https://www.duic.nl/cultuur/opstanding-van-jezus-in-alle-vroegte-gevierd-tijdens-paasjubel-op-domplein-in-utrecht/>). Voorgangers waren de predikanten Mariska van Beusichem van de Wijkplaats in Lombok, Wim Vermeulen van de Jacobikerk in het Centrum en pastoor Hans Boogers van de Sint-Martinusparochie. DUIC citeert ‘een van hen’, maar schrijft er niet bij wie:

Pasen gaat heel concreet om Christus. We vieren dat Hij leeft en bij God is. Maar Pasen gaat ook over ons. Als we nu letterlijk omhoog kijken zien we de hoogste kerktoren van Nederland. De Dom is nu nog verborgen achter bouwsteigers en we wachten op het moment tot hij weer in volle glorie zichtbaar is. Dat geldt ook voor ons. Jezus leeft en wij met hem. Dat is het geheim van Pasen.

Of zoals de eerste Johannesbrief het uitdrukt: ‘Nu al zijn wij kinderen van God, en wat wij zullen zijn is nog niet geopenbaard’ (1 Johannes 3,2).

Na het zingen van de Paasklassieker ‘U zij de glorie, opgestane Heer. U zij de victorie, nu en immermeer’, en na het luiden van de klokken door het klokkenluidersgilde, ontbeten zo’n driehonderd mensen in de Domkerk. Als je denkt dat geloof en kerk op sterven na dood zijn, zei iemand tegen mij, dan kon je hier zien dat het tegendeel het geval is.

Ik denk dat dit waar is. Uiteraard kwam lang niet iedereen naar het Domplein uit geloof. Tenminste, niet in de zin dat zij innerlijk en ten diepste overtuigd waren van de boodschap dat Christus waarlijk is opgestaan. Maar misschien is het de taak van de kerk ook wel niet om uitgehard geloof nog een keer te bevestigen. Ik zou zelfs zeggen dat het met Pasen helemaal niet gaat om geloof in de zin van een vaste overtuiging. De Poolse dichteres Anna Kamieńska (1920-1986) schreef op een heel andere manier over geloof in een gedicht dat vreemd genoeg ‘Gebrek aan geloof’ heet. Dit gebrek aan geloof komt denk ik dichtbij geloof in de christelijke zin:

Ja
zelfs als ik niet geloof
is er een plaats in mij
ontoegankelijk voor ongelof
een stukje wilde genade
een hardnekkig reservaat

ondoordringbaar
pijn die onaangeroerd slaapt in het lichaam
muziek die haar nest bouwt in stilte.

Het is volgens mij de taak van de kerk deze wilde genade aan te spreken. Dit is wat er gebeurde op de Paasjubel. Vaak zeggen mensen dat ze wel zouden willen geloven, maar dat het hen niet lukt. Maar ik denk dat heel vaak het omgekeerde minstens evenzeer waar is. Zij – en ik zeker ook! – zou op tal van momenten liever niet willen geloven. Ik zou dan wensen dat ik mij kon verzoenen met de gedachte dat dood het einde van alles is: niets aan te doen. Maar dat lukt mij en vele anderen niet. We kunnen het niet geloven. Vandaar dat Kamieńska haar gedicht ‘Gebrek aan geloof’ noemde.

Wij hebben elkaar en onszelf wijsgemaakt dat dit onze zwakheid toont. Dat het onze opdracht is ons bij de feiten neer te leggen. Maar wie zou ons deze opdracht geven? Is het niet logischer om te denken dat als wij ons niet met de dood kunnen verzoenen, dit onvermogen ons iets te zeggen heeft? Dat de pijn die, zoals Kamieńska zo mooi zegt, onaangeroerd slaapt in ons lichaam, een uitdrukking is van de kracht van de opstanding die ondanks ons ongeloof in ons spreekt. Deze pijn bracht Kamieńska ertoe om na het plotselinge overlijden van haar man, de dichter Jan Śpiewak (1908-1967), belijdend katholiek te worden.

De mensen op het Domein zullen zich niet voortaan allemaal christen noemen. Maar ze hebben de muziek stem gegeven die die haar nest bouwt in stilte, de stilte van de plaats die ontoegankelijk is voor ongeloof.

Ik probeerde in mijn Paasprek op te laten lichten dat wij dankzij Jezus' verrijzenis in een nieuwe wereld leven. De wereld krijgt dankzij Jezus, die levend onder ons is, een nieuw gezicht. Hij is de tuinman (vgl. Johannes 20,15) die de wereld vernieuwt als een tuin. In een gedicht met als titel ‘Een gebed’, vraagt Kamieńska:

Uit een vonk en uit stof maak mij opnieuw
plant opnieuw bomen in mijn paradijs
geef mij opnieuw de hemel boven mijn hoofd

zodat ik U met mijn verstand kon loochenen
U tevoorschijn roepen met al mijn tranen
U als liefde vinden met mijn lippen

Het zijn de tranen waarmee Maria Magdalena volgens het Johannesevangelie Jezus als het ware het graf uithuilt (vgl. vers 11), zoals eerder Jezus zijn vriend Lazarus diens graf uithulde (Johannes 11,35). Verrijzenis betekent dat deze tranen niet vergeefs zijn, maar hem tevoorschijn roepen om in alles de liefde te vinden die van God komt en die Hij tijdens zijn leven belichaamde.

Als adept van de dominicaanse traditie denk ik dat wij hem vandaaruit ook met ons verstand niet hoeven loochenen, maar ook kunnen eren. Ook denken kan de kus geven waarmee wij in Jezus Gods liefde vinden. Maar dat komt laten wel weer. Voor nu:

Zou ik nog vrezen, nu Hij eeuwig leeft
Die mij heeft genezen, die mij vrede geeft
In Zijn goddelijk wezen, is Zijn glorie groot

Niets heb ik te vrezen, in leven en in dood
U zij de glorie, opgestane Heer
U zij de victorie, nu en immer meer.

Zalig Pasen.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus te Utrecht